

Nr 412.

Av herr **Moberger**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 314, angående utvidgning av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek.*

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 314, angående utvidgning av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek, med förslag till stadgar för riksdagsbiblioteket får jag härmed anföra följande:

Ett bokstavligt tillämpande av förslaget till stadgar för riksdagsbiblioteket § 2 skulle kunna göra biblioteket otillgängligt för alla utom de i paragrafen nämnda. Varje bibliotek, som söker vara troget sin huvuduppgift att sprida kunskaper så mycket som möjligt, får, även om det har särskilda ändamål och närmast är avsett för vissa brukare, icke hållas avstängt för andra kunskapssökande så mycket detta låter sig göra utan men för dem vilkas behov biblioteket har att först tillgodose. Riksdagsbiblioteket innehåller redan en mängd litteratur — särskilt parlamentariskt tryck m. m. — som icke finnes i något annat offentligt bibliotek i Sverige. Med den stora betydelse detta tryck har för den samhällsvetenskapliga forskningen måste det anses synnerligen olämpligt att undanhålla detta tryck enskilda forskare inom samhällsvetenskapen, så mycket mera som dessa forskare icke sällan utföra ett för samhällsutvecklingen synnerligen värdefullt arbete, då de kunna utöva sin verksamhet utan andra häusyn än dem vetenskapen bjuder, som icke alltid torde vara fallet med dem för vilka biblioteket närmast avsetts, vilkas betänkanden, yttranden m. m. icke sällan äro produkter av en kompromiss. Därtill kommer, att riksdagens bibliotek som gåva redan 1897 mottagit största delen av det då omkring 5,000 nummer omfattande första samhällsvetenskapliga biblioteket i Sverige, som grundats på tillskyndan av den ädle Viktor Lorén. Det skulle vara nästan värre än brott, om riksdagen, som med sitt bibliotek införlivat en samling böcker.

vilken alltjämt utgör en av bibliotekets allra värdefullaste beståndsdelar och som för sin tillkomst har att tacka en bildningshänförelsens man, som ville göra så många som möjligt delaktiga av bokskatternas rikedomar, skulde fullständigt förbjuda tillträde till samma boksamling för alla som icke nämnas i § 2. Det föreslås, att utskottet behagade giva § 2 ett förtydligande, som fastställer enskilda forskares rätt till begagnande av biblioteket även genom boklån, under iakttagande av företrädesrätt för riksdagen och övriga i § 2 nämnda även på sätt som i § 15 vidare utföres.

Högsta ledningen av riksdagsbiblioteket utövas av en styrelse bestående av en av Kungl. Maj:t förordnad ordförande och av två ledamöter, utsedda av riksdagen och valda en bland första kammarens och en bland andra kammarens ledamöter. Vilka skäl, som än kunna anföras för att riksdagen väljer styrelseledamöterna bland sina egna ledamöter, förtjänar tagas under övervägande om icke den i § 4 föreslagna bundenheten i valet till riksdagens ledamöter bör upphävas, för att riksdagen alltid må hava tillfälle att i styrelsen för riksdagsbiblioteket invälja personer med bästa sakkunskap och förståelse för ett moderna anspråk tillfredsställande riksdagsbiblioteks uppgifter och skötsel särskilt med hänsyn till bibliotekets litteraturinnehåll. Den föreslagna bundenheten till val av riksdagens ledamöter kan även visa sig vara särskilt ofördelaktig, om någon riksdagens ledamot, vilken redan ådaga-lagt synnerligen framstående egenskaper som ledamot av riksdagsbibliotekets styrelse och har alla förutsättningar för att ännu länge kunna på ett förträffligt sätt fullgöra ledamotskapets i styrelsen åligganden, genom ett nytt riksdagsval upphör att vara ledamot av riksdagen. De krävande uppgifter, som åligga styrelsen för riksdagsbiblioteket särskilt i övervakandet att bibliotekets innehåll är med tiden, medföra att några band icke böra finnas som kunna förhindra inval av därför bäst skickade personer i styrelsen för ett bibliotek, vilket visserligen är Sveriges riksdags, men som dock först och sist skall vara en från all partipolitik fristående inrättning särskilt för inhämtande av alla de politiska och sociala kunskapselement som behövas för en Sveriges folk gagnande politik.

Bibliotekets styrelsemedlemmar böra likasom dess tjänstemän behärska först och främst de kunskapselement som utgöra huvuddelarna av ett modernt riksdagsbiblioteks innehåll av trycksaker och andra handlingar. Styrelsens uppgift föreslås även vara utnämmandet eller antagandet av tjänsteinnehavare vid riksdagsbiblioteket. Då första förutsättningen för en teoretiskt utbildad bibliotekstjänst innehavare numera

måste anses vara fullt behärskande av de kunskapselement, som biblioteket förnämligast har att tillvarataga — i detta fall samhällsvetenskapen — torde det väl vara oundgängligt, att den styrelse, som skall utnämna och antaga sådan tjänsteinnehavare, även väl känna nämnda vetenskap. Riksdagen kan inte alltid påräkna att bland sina ledamöter hava framstående och allra minst rikets mest framstående kännare av samhällsvetenskapen, vilkas kunskaper kunna vara av största gagn för dess bibliotek. Riksdagen torde därför böra hava möjlighet att i styrelsen för sitt bibliotek kunna invälja dem, som ur sakkunnighetens synpunkt äro att anse såsom därför bäst skickade och föreslås i enlighet härmed att ur näst sista stycket i § 4 »en bland första kammarens och en bland andra kammarens ledamöter» må utgå.

Beträffande den omfattning, som bör tillmätas det nya bibliotekets bokförråd, d. v. s. de litteraturgrenar, som inom detsamma skola vara företrädde, föreslås att gällande bestämmelser alltjämt skola gälla. Riksdagsbiblioteket — säger § 7 — bör företrädesvis omfatta arbeten i rätts- och statsvetenskap, förvaltning, nationalekonomi och samhällsvetenskap. Särskild hänsyn bör tagas därtill, att bibliotekets samlingar av svenska riksdagshandlingar, lagar och författningar samt kommittébetänkanden erhålla största möjliga fullständighet. De bestämmelser — särskilt de som innehållas i paragrafens första punkt — torde icke längre motsvara den ståndpunkt, som numera intages av de vetenskaper, vilka först och främst böra vara företrädde i ifrågavarande bibliotek. Grunden för samtidens vetande om samhället, om staten, om folkhushållet är statistiken. Denna vetenskap vilken utmärkes av en under senaste tid storartad utveckling och som vinner ett allt större inflytande på betraktelse- och behandlingssättet av allmänt politiska, ekonomiska och sociala förhållanden, bör först och främst vara synnerligen väl företrädd i riksdagens bibliotek — i dess förråd bör även finnas om möjligt *all* svensk i tryck tillgänglig statistik, icke endast den i rikets officiella statistik ingående eller av större självständiga publikationer bestående utan även samlingar av andra mer eller mindre omfattande statistiska sammanställningar som offentliggjorts i andra icke egentligen statistiska publikationer, i periodiska skrifter och framför allt i riksdagens egna handlingar. Även det förnämsta av främmande lands statistik bör tillhandahållas av riksdagens bibliotek.

Då riksdagens verksamhet först och främst avser den svenska staten och det svenska folkhushållet, har biblioteket att särskilt vinnlägga sig om statslärans och folkhushållslärans litteratur och all den litteratur som behandlar samma verksamhet från ekonomisk, rättslig och etisk

synpunkt. Det moderna skatteväsendet har att vila på etisk grund, om det skall vara verkligt samhällsnyttigt. Den vetenskap, som handlar härom, är finansvetenskapen, vilken visserligen är en sena tiders skapelse, men av allt större betydelse för den framåt strävande staten. För ett bibliotek, som har närmast att tillgodose en sig i kraftig förändring befinnande stats intressen, kunna och böra icke några allt för trånga gränser för böckernas innehåll uppdragas, men samtidigt böra huvudbeståndsdelarna av samma innehåll angivas i överensstämmelse med den samtida samhällsvetenskapens och den praktiska politikens fördringar. Första punkten i § 7 föreslås erhålla följande lydelse: riksdagsbiblioteket bör företrädesvis omfatta arbeten i samhällsvetenskap, statistik, statslära, folkhushållslära, finansvetenskap, samhällsetik, rättsvetenskap och förvaltning. I andra punkten i § 7 inskjutes efter »samlingar av» svensk statistik.

Tiden, då de av bibliotekets samlingar, som äro inrymda i bibliotekets lokaler, hållas tillgängliga varje söckendag, börjar enligt § 13 i allmänhet kl. 10 f. m. — under juni—augusti kl. 11 f. m. Detta klockslag torde böra framflyttas till kl. 9 f. m. att gälla helst hela året. Under riksdagen börja utskotten sina arbeten icke sällan kl. 10 f. m. och kl. 11 f. m. begynna vanligen riksdagens viktigare sammanträden. Särskilt för riksdagens medlemmar torde det vara av vikt att biblioteket är tillgängligt i god tid före utskottens eller plenarsammanträdenas begynnelse. För alla övriga, för vilka biblioteket närmast är avsett, torde det vara av icke mindre betydelse att biblioteket öppnas kl. 9 f. m., varigenom nödiga förberedande studier för dagens vidare arbeten kunna medhinnas. I de stora kulturlanden äro bibliotekens öppnande söckendagar kl. 9 f. m. allmänt. Sverige är ännu så efterblivet i samhällsvetenskaplig teori och praxis så att allt, som kan göras för att ett samhällsvetenskapligt biblioteks samlingar bliva så lättillgängliga under så lång tid som möjligt dagligen, bör göras, varför föreslås, att i § 13 kl. 10 och 11 f. m. utbytes mot kl. 9 f. m.

På grund av vad sålunda anförts, hemställes

att riksdagen med bifall i övrigt till kungl. propositionen nr 314, angående utvidgning av riksdagens bibliotek till centralt förvaltningsbibliotek, med förslag till stadgar för riksdagsbiblioteket ville besluta sådan ändring av 2, 4, 7 och 13 §§, som här ovan föreslagits.

Stockholm den 4 maj 1918.

E. Moberger.